

Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

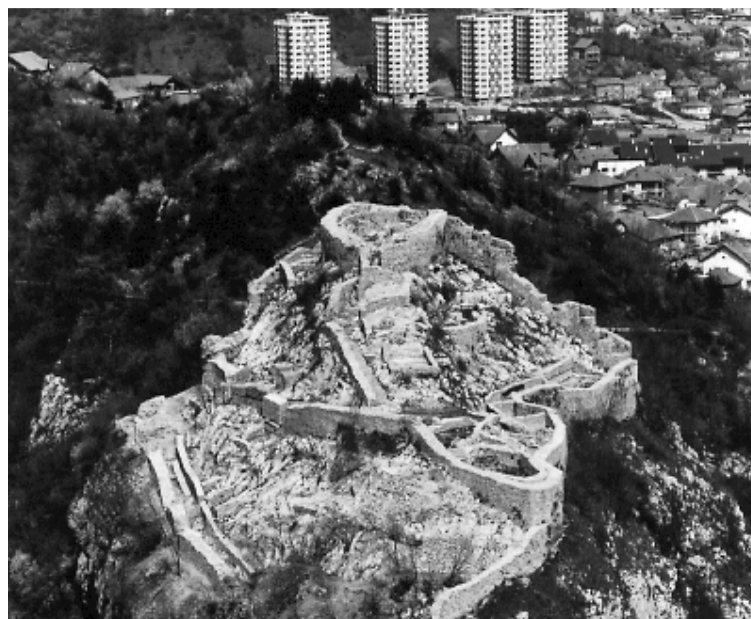
Dr Radoslav Poznanović

Zbog svoje uloge u toku istorije, naročito u toku istorije NOB, Titovo Užice i njegova okolina obiluje spomenicima kulture i istorijskim spomenicima.

Među najstarijim spomenicima kulture su ostaci stare užičke tvrđave. Njen nastavak arheologija stavlja u duboki srednji vek. Poslednjih godina preduzete su opsežnije mere da se ostaci tvrđave konzerviraju.

Užička tvrđava, Užice, oko 1966.
Užička tvrđava, pogled sa Zlatiborskog puta.
(Istorijski arhiv - Užice)

Stari grad, Užice, oko 1980.
Pogled na Stari grad sa Zabučja.
(Zavod za urbanizam)

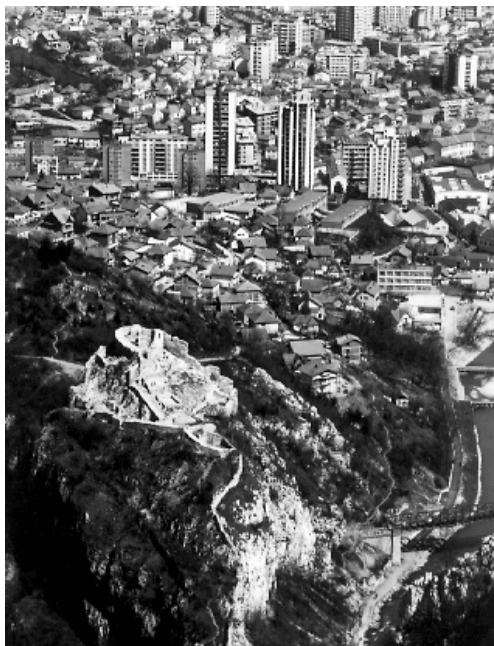
UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Stari grad, Užice, oko 1980.
Detalj sa Starog grada, ostaci tvrđave posle rekonstrukcije.
(Zavod za urbanizam)

Stari grad, Užice, oko 1980.
Detalj sa Starog grada, ostaci tvrđave.
(Zavod za urbanizam)

Stari grad, Užice, oko 1980.
Pogled na Stari grad i centar sa Bioktoša.
(Zavod za urbanizam)

Stari grad, Užice, 1981.
Snimak starog grada sa Karaule gde je izvršeno sondažno arheološko istraživanje 1981. godine.
(Narodni muzej - Užice)

Vredna kulturna i istorijska starina je Bela crkva u Karanu. Sagrađena je i živopisana oko 1335. godine. Zadužbina je lokalnog župana Petra Brajana, a freske je radio kaluđer Georgije Medoš. Građevina je dosta skromnih dimenzija, ali su freske, iako delimično oštećene, veoma zanimljive. Crkva je pod zaštitom. Oko nje se nalaze i mnogi spomenični detalji iz perioda rimske vladavine u ovim krajevima.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Bela crkva karanska, Karan, 1990.
(Multisoft)

Od arheoloških nalazišta iz mlađeg kamenog doba na području opštine Titovo Užice najvažnije su: Gradina u Staparima, Drežnik, Karan, Ponikovica i Čakovina, a tragovi neolitske kulture postoje još i u Bioski, Kremnima, Ribaševini, Potočanju i Sevojnu.

Arheološka nalazišta

U selu Vrutcima, na levoj obali Detinje uzvodno od Titovog Užica, postoje jedva vidljivi ostaci nekadašnjeg manastira Rujna, u kome je 1537. godine radila jedna od prvih srpskih štamparija, iz koje je izašlo čuveno rujansko Četvorojevanđelje.

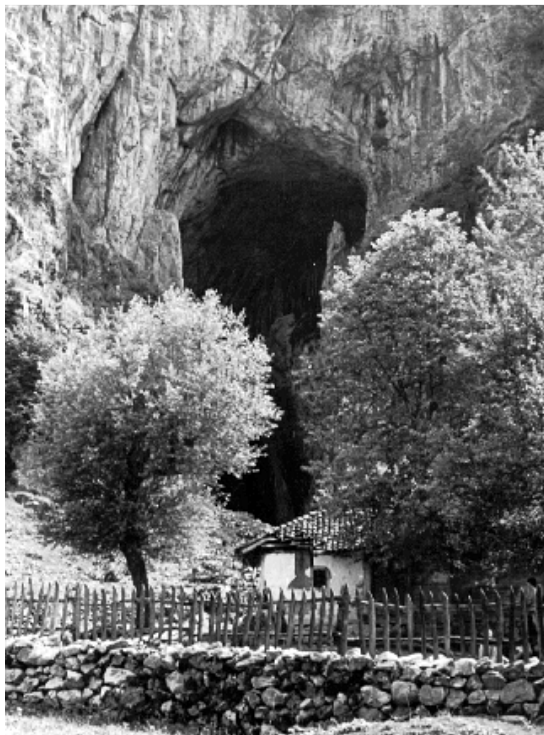
Tragovi srednjovekovnih utvrđenja nalaze se još u Kremnima, Drežniku, na granici Ribaševine prema Sečoj Reci - Grad, Drmanovina, kao i na nekim drugim mestima.

Crkve - brvnare iz 19. veka postoje još u Sevojnu i Titovom Užicu.

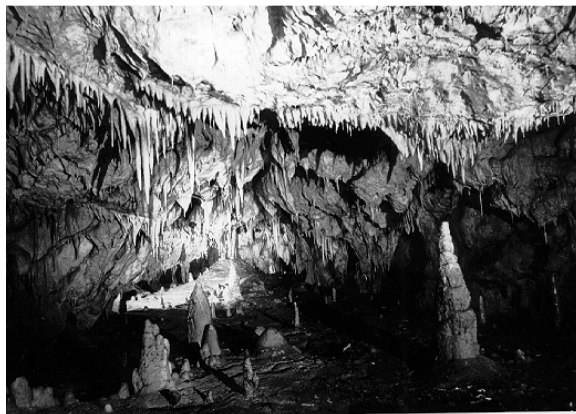
Od prirodnih retkosti poseban značaj svakako ima pećina u Potpeću, koja je tek u novije vreme detaljnije ispitana, s ciljem da se učini pristupačnijom naučnoj javnosti i turistima.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Pećina, Potpeć, 1957.
Pored ove pećine je bilo neolitsko naselje
(Narodni muzej - Užice)

Unutrašnjost pećine, Potpeć, oko 1957.
Unutrašnjost potpečke pećine
(Narodni muzej - Užice)

Trg noću, Užice, oko 1970.
Noćni snimak Trga partizana, pogled od pozorišta.
(Petar Pržuljević)

Titovo Užice i sva okolna seoska mesta izuzetno su bogati spomenicima iz perioda narodnooslobodilačkog rata i narodne revolucije.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Trg, Užice, oko 1980.
Pogled na Trg partizana sa hotela "Zlatibor".
(Zavod za urbanizam)

Najveći, najznačajniji i najlepší spomenik u Titovom Užicu je Trg partizana. To je ogroman spomenični kompleks. Na Trgu partizana od jula 1961. godine nalazi se spomenik predsednika Tita, rad zagrebačkog vajara Frana Kršinića. U podnom mozaiku ovde je sačuvan i plan stare užičke pijace, na kojoj su se u jesen 1941. godine, u danima Užičke republike, odigrali krupni istorijski događaji. Na zgradi s južne strane Trga partizana nalazi se

Esnafska česma, Užice, oko 1980.
Česma opančarskog esnafa na glavnoj ulici.
(Zavod za urbanizam)

Mali park, Užice, 1996.
Esnafska česma na glavnoj ulici ispred Malog parka, ranije se nalazila ispred "Gradske kafane" na Trgu partizana
(Radovan Vujović)

“Partizanska spomenica”, koju je u mozaiku izradio slikar Marinko Benzon. Severnu stranu Trga partizana zatvara Spomen-dom, u kome su Narodno pozorište i zgrada društvenih

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

organizacija. Na istočnom delu nalazi se divna česma užičkog opančarskog esnafa, koja je nekad stajala na staroj stočnoj pijaci ispred gimnazijske zgrade, onde gde je kasnije sagrađen Mali park u Titovom Užicu.

Mali park, Užice, oko 1920.

U krug Malog parka ulazi i deo koji čine kuća Uroša Pešića sa trgovinom i kafanom "Dva bagrema" i veće zdanje sa trgovinskom radnjom Vlada O. Pantovića. Danas su tu bašta hotela "Palas" i Vojvodjanska banka. Desno je Gimnazija i česma Opančarskog esnafa.

(Petar Pržuljević)

Mali park, Užice, 1967.

Mali park sa česmom Opančarskog esnafa, u pozadini hotel "Palas".
(Narodni muzej - Užice)

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Muzej, Užice, 1996.
Zgrade Narodnog muzeja
(Branislav Vesnić)

Poseban spomenični kompleks čine zgrade i objekti današnjeg Narodnog muzeja u Titovom Užicu. U ovim zgradama u jesen 1941. godine bio je smešten Vrhovni štab NOV i POJ. Sačuvana je i radna soba druga Tita, koja se tu nalazi. U podzemnim trezorima, gde je radila partizanska fabrika municije, danas je spomenik izginulim puškarima, koji je vajar Nebojša Mitrić izradio od delova fabrike razorene u eksploziji. Ispred trezora je metalna skulptura - spomenik nastradalim u eksploziji 22. novembra 1941. godine. rad Borisa Anastasijevića. Ispred jedne od muzejskih zgrada je autentičan prvi partizanski tenk.

Na vrhu Dovarja je Partizansko groblje, gde su sahranjeni izginuli i streljani borci i rodoljubi iz Užica i okolnih mesta. Među njima je i izvestan broj boraca s legendarne Kadinjače. U ovoj spomen - kosturnici su i narodni heroji Milan Mijalković, Želimir Đurić, Aleksa Dežović i Nada Matić. Na granitnoj ploči iznad kosturnice upisana su imena 230 boraca, s naznakom da su tu kosti još 54 nepoznata borca i rodoljuba. Spomenik je svečano otkriven 7. jula 1958. godine, a izrađen je po projektu arhitekta Ružice Ilić.

Polaganje venaca, Užice, oko 1967.
Maršal Tito polaže vence na Partizanskom groblju na Dovarju.
(Istorijski arhiv - Užice)

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Ispod gradskog groblja na Dovarju nalazi se monumentalni spomenik na mestu gde su mrtvi spaljeni partizanski komandanti Dušan Jerković i Vukola Dabić. Projektovali su ga Milica Ribnikar - Bogunović i Uglješa Bogunović, a na ploči je tekst pesnika Slavka Vukosavljevića. Otkriven je 24. septembra 1968. godine.

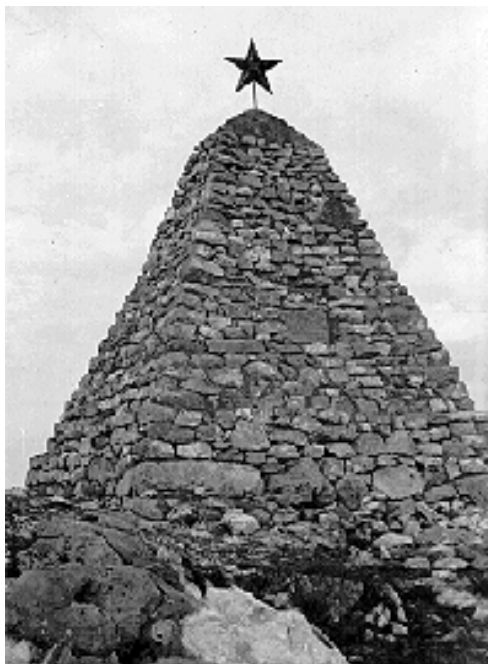
Groblje na Dovarju, Užice, 1997.
Detalj sa groblja na Dovarju.
(Multisoft)

Spomenik na Dovarju, Užice, 1997.
Spomenik partizanskim komandantima Dušanu Jerkoviću i Vukoli Dabiću
(Multisoft)

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Drežnička Gradina, 1966.
Spomenik izginulim učesnicima NOB na
Drežničkoj Gradini.
(Istorijski arhiv - Užice)

Na Drežničkoj Gradini, jugoistočno od Titovog Užica, nalazi se spomen - piramida na mestu gde se odigrala značajna bitka između Užičke partizanske čete i nemačkih jedinica 18. avgusta 1941. godine.

Među spomenicima iz novije istorije izuzetno je značajna Kadinjača. Ona se formirala kao spomenični kompleks na širem prostoru. Na taj način trajno se čuva uspomena na slavnu bitku, koje sa na Kadinjači odigrala 29. novembra 1941. godine. U sudbonosnim časovima za odbranu Užičke republike ovde su izginuli užički Radnički bataljon s delovima Posavskog i Drugog šumadijskog partizanskog odreda. Izginuli borci s Kadinjače najpre su bili sahranjeni u zajedničkoj grobnici kraj seoskog groblja u Zaglavku. U toku 1952. godine na dominirajućem prevoju sagrađena je, po projektu inženjera Stevana Živanovića, četvorostrana piramida od kamenih blokova, visine 11 metara, a kraj piramide kosturnica,

u koju su prenete kosti iz stare zajedničke grobnice. Spomenik je svečano otkriven 29. novembra 1952. godine. Već 1962. godine zabeležene su prve inicijative da se Kadinjača pretvori u kompleksnije spomen - područje. Uskoro zatim počele su pripreme. Radovi su počeli u 1975. godini.

Proslava na Kadinjači, Užice, 1959.
(Istorijski arhiv - Užice)

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Spomen obeležje "Kadinjača", Kadinjača, 1995.

Na mestu legendarne bitke vođene 29. novembra 1941. nalazi se spomenik palim borcima Užičkog radničkog bataljona.

(Multisoft)

Spomen obeležje "Kadinjača", Kadinjača, 1995.

U sklopu spomeničkog prostora je i Spomen-dom sa stalnom muzejskom postavkom "Radnički bataljon i borba na Kadinjači"

(Multisoft)

U 30 posleratnih godina grad Titovo Užice dobio je veliki broj drugih spomenika i spomen - obeležja.

U Malom parku u centru grada su biste velikana srpskog socijalizma Dimitrija Tucovića, Radovana Dragovića i Dušana Popovića.

Na skveru kraj stare železničke stanice postavljena je bista Miloša Markovića Užova, jednog od organizacionih sekretara CK KPJ između dva rata.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Bista Dimitrija Tucovića, Užice, 1953.
u Malom parku
(Istorijski arhiv - Užice)

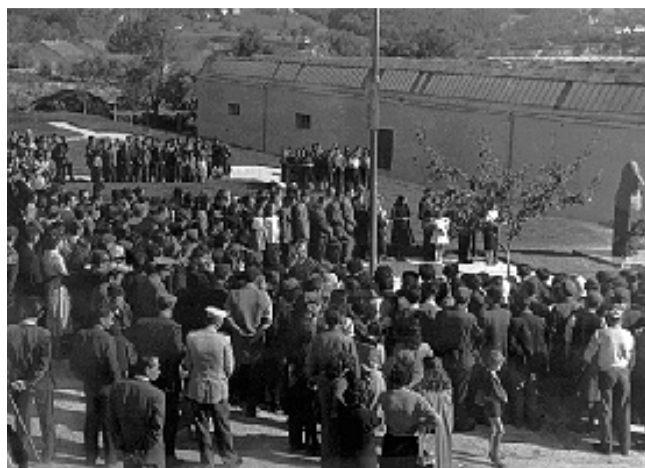

Bista Radovana Dragovića, Užice, 1953.
u Malom parku
(Istorijski arhiv - Užice)

U krugu fabrike "Prvi Partizan" 23. septembra 1957. godine otkrivena je bista narodnog heroja Aleksi Dejovića, nekadašnjeg radnika ove fabrike. Bistu je radi beogradski vajar Radivoje Subotički.

Užice, oko 1966.
Bista Miloša Markovića.
(Istorijski arhiv - Užice)

Otkrivanje biste, Užice, oko 1967.
Otkrivanje biste Aleksi Dejoviću u krugu fabrike
"Prvi Partizan".
(Istorijski arhiv - Užice)

Bista Dušana Jerkovića pred Osnovnom školom koja nosi njegovo ime postavljena je 29. novembra 1959. godine, a rad je vajara Milana Vergovića.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Bista Dušana Jerkovića, Užice, oko 1966.

Bista narodnog heroja Dušana Jerkovića,
ispred O. Š. "Dušan Jerković".
(Istorijski arhiv - Užice)

U holu Pedagoške akademije nalazi se bista narodnog heroja Želimira Želja Đurića, učitelja i sekretara Okružnog komiteta KPJ za okrug užički. Rad je vajara N. Jankovića, a otkrivena je 29. novembra 1959. godine.

Pred novom zgradom Osnovne škole koja nosi ime Nade Matić, otkrivena je 22. maja 1961. godine bista ove hrabre devojke, narodnog heroja, učenice učiteljske škole. Autor biste je vajar Milan Vergović.

Spomenik, Užice, oko 1966.
Spomenik Peru Popoviću – Agi
u Velikom parku.
(Istorijski arhiv - Užice)

Bistu komandanta legendarnog Radničkog bataljona s Kadinjače Andrije Đurovića, koja se od 29. novembra 1974. godine nalazi ispred škole njegovog imena, radio je nastavnik Vasilije Đuričić.

Bista narodnog heroja Slobodana Penezića Krcuna postavljena je u parku ispred Valjaonice bakra u Sevojnu, koja nosi njegovo ime. Otkrivena je 1. jula 1966. godine. Rad je vajara Milana Vergovića.

U Velikom parku postavljena je 1961. godine bista jednog od sedam sekretara SKOJ, Pera Popovića Age. Nedaleko od nje nešto kasnije postavljena je bista književnika Milutina Uskokovića, koji je rođen u Užicu.

U krugu Štamparije nalazi se bista velikana srpskog socijalizma Dimitrija Tucovića, a u sali fabrike "Cveta Dabić" otkrivena je 7. jula 1959. godine bista žene - revolucionara, čije ime nosi radna organizacija.

U centru grada, na glavnoj ulici, otkrivena je 2. februara 1959. godine spomen - ploča na mestu gde je prvog dana 1941. godine na čelu demonstracija poginuo radnik i sekretar Okružnog komiteta SKOJ Radoje Marić. Na spomen -ploči je plakata s njegovim likom.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Spomen ploča, Užice, oko 1967.
Spomen ploča Radoju Mariću na zgradi "Obnove".
(Istorijski arhiv - Užice)

Uspomenu na narodnog heroja Miodraga Milovanovića Luna, zamenika komandanta Druge proleterske brigade, čuva bista, koja je 25. decembra 1973. godine otkrivena pred zgradom osnovne škole u njegovom rodnom mestu - Lunovom Selu, a na zgradi užičke Gimnazije 27. aprila 1959. godine postavljena je spomen - ploča posvećena heroju Lunu. Na spomen - ploči je plaketa s Lunovim likom, koju je radio vajar Milan Vergović, čija je bista u Lunovom Selu.

U dvorištu Osnovne škole u Mokroj Gori 15. oktobra 1972. godine otkrivena je bista učitelja - prvoborca Save Kerkovića, koji je rođen u ovom selu, a čije ime nosi škola. Bistu je radio vajar Radivoje Subotički.

Pored puta na Sarića osoju, iznad Titovog Užica, otkrivena su 14. aprila 1974. godine dva spomen - obeležja. Jedno je posvećeno nepoznatom vojniku stare jugoslovenske vojske, koji je na tom mestu uništio nemački tenk i junački poginuo 15. aprila 1941. godine. Malo niže od tog spomenika je obeležje posvećeno Mati Aljinoviću, borcu Druge dalmatinske brigade, koji je ovde ubijen 14. januara 1944. godine. Oba spomenika projektovao je inženjer Miroljub Jojić.

Grob neznanog junaka, Užice, oko 1974.
Grob neznanog junaka na Sarića Osoju
(Istorijski arhiv - Užice)

*UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)*

Na zgradi Gimnazije se spomen - ploča posvećena Slovenačkoj partizanskoj četi "Ivan Cankar" iz 1941. godine. Rađena je po idejnom rešenju vajara Milana Vergovića, a otkrivena 5. novembra 1966. godine. U unutrašnjosti iste zgrade je spomen - ploča izginulim đacima i profesorima ove škole u ratu od 1941. do 1945. godine. Na njoj je upisano 81 ime.

Spomen ploča na gimnaziji u Užicu posvećena osnivanju Slovenačke partizanske čete.
(Istorijski arhiv - Užice)

Spomen ploča, Užice, 1966.

U holu Pedagoške akademije je spomen - ploča sa imenima 127 izginulih profesora i učenika nekadašnje užičke Učiteljske škole. Među njima su četiri narodna heroja. Otkrivena je 22. novembra 1969. godine.

Na spomen - ploči, koja se nalazi na jedno od zgrada "Prvog Partizana" upisano je 49 boraca-puškarskih radnika izginulih u NOB. Na spomen - ploči fabrike "Cveta Dabić" upisana su 33 borca, na zgradi Ložionice je spomen -ploča sa imenima 32 poginula železničara.

Vatrogasni dom, Užice, 1994.

Bivša Ložionica pretvorena je u moderan i funkcionalan Vatrogasni dom.
(Narodni muzej - Užice)

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

U gradu je posle 1945. godine obeleženo više spomen - objekata, koji su nekad bili mesta značajnih istorijskih događaja. Spomen - ploča na hotelu "Palas", postavljena 24. septembra 1951. godine, pokazuje gde su u danima Užičke republike 1941. godine radili Agit - prop odeljenje CK KPJ, Okružni komitet KPJ za užički okrug i redakcija "Borbe". Na zgradi Skupštine opštine je ploča koja pokazuje da je tu u jesen 1941. godine bio smešten Štab Užičkog partizanskog odreda. Spomen - ploča postoji i na zgradi u Koštici, u kojoj je pri kraju Užičke republike radila partizanske štamparija. Sačuvana je zgrada na današnjem Trgu Slobodana Penezića Krcuna, na kojoj spomen - ploča pokazuje da je tu u jesen 1941. godine radio Glavni narodno-oslobodilački odbor Srbije. Skromna ploča na zgradi Društvenog doma u centru grada čuva uspomenu na narodnog heroja Radoja Ljubičića. Na zgradi Doma Crvenog krsta otkrivena je 28. novembra 1966. godine spomen - ploča izginulim "domcima" - šticienicima Doma ratne siročadi, koji su odavde masovno otišli u partizane i u velikom broju izginuli. Na zgradi današnje fabrike za preradu mleka u Sevojnu stoji spomen obeležje koje pokazuje da je tu u jesen 1941. godine radila jedna od partizanskih bolnica.

Opština, Užice, oko 1980.
Zgrada Skupštine opštine u glavnoj ulici.
(Zavod za urbanizam)

Oba mesta na kojima su u julu 1941. godine osnovane prve čete Užičkog partizanskog odreda obeležena su spomenicima. Spomenik na mestu formiranja čete "Radoje Marić" nalazi se na jednom bregu u Tatincu iznad Titovog Užica, a na mestu gde je istog dana formirana četa "Miloš Marković", u Jasikovcu na Jelovoj Gori, otkriven je 27. jula 1969. godine spomenik od železničkih šina, visok sedam metara.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Pokraj puta od Sevojna prema Titovom Užicu postavljen je spomenik posvećen partizanskom stražaru, rađen na velikoj ploči u mozaiku. Na putu koji izlazi od Titovog Užica prema Zlatiboru, na Beloj Zemlji, nalazi se spomenik od metala, koji označava partizansku kolonu. Na zlatiborskom putu nalaze se i spomenici koji označavaju mesta gde su 29. novembra 1941. godine, prilikom odstupanja iz Užica, poginuli narodni heroji Dragojlo Dudić i Želimir Đurić.

Spomenik, Sevojno, 1967.
Spomenik partizanskom stražaru u Sevojnu.
(Istorijski arhiv - Užice)

Spomenik, Drijetanaj, oko 1960.
Spomenik Dragojla Dudića
(Istorijski arhiv - Užice)

Veliki broj spomen - obeležja postoji po selima oko Titovog Užica:

Bioska. - Spomen - ploča na zgradi Osnovne škole posvećena je prvoborcu Ljubiši Maksiću, čije ime nosi škola. Kraj puta je spomen - česma sa pločom na kojoj su upisana imena 82 poginula borca i žrtve iz ovog sela.

Bela Zemlja. - Na zadružnoj prodavnici stoji spomen - ploča sa imenima 21 poginulog borca i žrtve.

Ploča, Vrutci, oko 1960.
Spomen ploča na železničkoj stanici
(Istorijski arhiv - Užice)

Volujac. - Ispred zadružne prodavnice jse spomen - česma, na kojoj su imena 21 borca i žrtve.

Vrutci. - Na zgradi stare železničke stanice postavljena je spomen -ploča posvećena železničaru - prvoborcu Dragoslavu Cekiću.

Gorjani. - Spomen - ploča na zgradi Mesne zajednice sadrži 20 imena izginulih boraca i žrtava rata.

Gostinica. - Spomen - česma s pločom na Batinoj vodi ima 18 imena izginulih boraca i žrtava.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Spomen česma, Gostinica, oko 1960.

Spomen česma Batina Voda u Gostinici, građena 1947. godine, porušena i na tom mestu napravljen 1974. godine novi kompleks spomenika ratnicima i z žrtava oba svetska rata. (Istorijski arhiv - Užice)

Drežnik. - Na zadržnom domu nalazi se ploča sa 17 imena izginulih boraca i žrtava rata. Na Gradini u ovom selu postoji spomen - piramida na mestu gde je vođena bitka 18. avgusta 1941. godine.

Zabuđe. - Spomenik izginulim borcima za oslobođenje Užica iz 1941. godine sagrađen je trudom meštana na istaknutom vidikovcu.

Spomen ploča, Drežnik, oko 1960.
Spomen ploča na zadržnom domu
(Istorijski arhiv - Užice)

Spomen ploča, Užice, oko 1960.
Spomen ploča, Zabuđe, Bioktoš.
(Istorijski arhiv - Užice)

Zlakusa. - Na zadržnom domu u ovom selu nalazi se spomen - ploča sa imenima 30 boraca i žrtava rata ovog sela.

Karan. - Ploča na zgradi zadržnog doma ima deset imena poginulih boraca i žrtava rata iz ovog sela.

Krvavci. - Pred novom školskom zgradom nalazi se spomen - park sa kompleksom spomenika, na kojima su zapisana imena 51 borca, među kojima su trojica narodnih heroja, i 58 žrtava fašističkog terora iz ovog i susednih sela.

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

Zadrugni dom, Karan, oko 1960.
(Istorijski arhiv - Užice)

Zadrugni dom, Kremna, oko 1966.
(Istorijski arhiv - Užice)

Kremna. - Pokraj zgrade zadrugnog doma je spomen - kompleks, u čijem sastavu je više obeležja. Na pločama su upisana imena 400 ratnika i boraca iz dva svetska rata. Projektovao ga je Branko Ignjatović, a otkriven je 7. jula 1973. godine. Na zgradi zadrugnog doma je spomen - ploča sa imenima 93 borca i žrtve rata 1941 -1945., otkrivena 27. marta 1952. godine. Na školi u Kremnima je spomen - ploča posvećena prvoborcu iz ovog mesta Bogosavu Jankoviću, čije ime nosi škola.

Krčagovo. - Na Medinom brdu je spomen - česma sa imenima 17 izginulih boraca i ratnih žrtava.

Lunovo Selo. - Na raskrsnici puteva je spomen - česma sa pločama, na kojima su imena 74 poginula borca i žrtava fašističkog terora iz ovog i susednih mesta. Rađena je po projektu Olivera Vučića, a otkrivena je 29. novembra 1973. godine.

Ljubanje. - Na spomen - ploči na školskoj zgradi upisana su imena 12 izginulih boraca iz ovog sela.

Mokra Gora. - Spomen - ploča na zadrugnom domu postavljena je 7. jula 1951. godine, sadrži 24 imena izginulih boraca i žrtava rata.

Nikojevići. - Na školskoj zgradi je spomen - ploča sa 21 imenom izginulih boraca i žrtava rata.

Ravni. - Spomen - ploča na zadrugnom domu sadrži 47 imena poginulih boraca i ratnih žrtava. Posebna spomen - obeležja postavljena su na mestima gde su četnici u dva maha izvršili svirepe zločine.

Zadrugni dom, Ribaševina, oko 1960.
(Istorijski arhiv - Užice)

Ribaševina. - Na zadrugnom domu je spomen - ploča sa imenima devetorice izginulih boraca. Na staroj školskoj zgradi su tri spomen - ploče, na kojima su zabeležena imena izginulih ratnika u prvom svetskom ratu i izginulih boraca u NOB i revoluciji iz ovog i susednih sela. Na raskrsnici u središtu mesta je spomenik borcima revolucije.

Sevojno. - Na staroj zgradi zadrugnog doma nalaze se dve spomen - ploče, na kojima su zapisana 92 imena izginulih boraca i ratnih žrtava iz ovog

UŽICE NEKAD I SAD
Užice od 1945-1997.
Istorijski i kulturni spomenici (1945-1975)

mesta. Ispred nove školske zgrade je poseban spomenik borcima revolucije.

Stapari. - Spomen - ploča na zadružnom domu sadrži 34 imena izginulih boraca i žrtava rata iz ovog sela.

Trnava. - Na zadružnom domu je spomen - ploča sa deset imena izginulih boraca i žrtava fašističkog terora iz ovog sela.

Planira se izgradnja još nekoliko značajnijih spomeničkih objekata, među kojima će se svakako najveći biti Kadinjača, a zatim nova spomen - obeležja u Mokroj Gori, Karanu i Ravnima.

Uspomene na znamenitije ljude, naučnike, umetnike, državnike, revolucionare i istaknute borce čuvaju se u imenima škola, kulturnih ustanova, radnih i drugih organizacija, trgova i ulica. Na sličan način čuvaju se uspomene na značajne datume, događaje i mesta iz starije i novije istorije.